

Scrisori din Basarabia ¹⁾

Chişinău 1 August 1906

Cum a fost primit ziarul „Basarabia“. Ziua de 24 Maiu 1906, este o dată de mare importanță în viața poporului basarabean. În această zi apare „Basarabia“ în limba românească, organul partidului național-democratic. Dupe aproape 100 ani de lincezire culturală, după atita timp de dormitare etnică, iată că apare de-o dată, ca un izvor fermecător într'un desert amărit, ziarul Moldovenilor. Sfătuitorul și mângietorul, apărătorul de drepturi străvechi. Cine poate să spue efectul produs de apariția ziarului, dacă n'a în trăit împrejurările de aci? N'a fost entuziasmul inflăcărat al omului crescut sub soarele libertății; dar ceva mai mult: a fost evlavia profundului credincios pentru *ceva* care a reînviat, pentru-că nu poate să piară. Cind țărăni Moldoveni au dat întâiași dată cu ochii de gazeta lor, și-au făcut cruce. Prin multe părți, prin sate uitate de Dumnezeu, pe-o parte și pe alta a Nistrului, vedeai, tineri și bătrini, strinși împrejurul unui cărturar, ce citea „Basarabia“. Ei ascultau cu răculegere, adinc pătrunși de adevărul celor scrise. „Dacă e pe moldovenește, trebuie să fie așa, cum scrie!“ Iar bătrînii aveau ochii în lacrimi. „Basarabia“ a servit ca semnal de raliare și piatră de încercare pentru ori ce inimă românească! De unde nu te aștepți vin scrisori de simpatie caldă, de îmbărbătare, de bucurie frățească. Ici un negustor modest din vr'un sat din Codru, colo vr'un preot cuvios în care pîn'acum sentimentul licărea ca jăratecul sub cenușă, — dincolo vr-un funcționar în care sub calpacul oficial zărești cu uimire profilul fratelui de la Tiberu — toți într'un gînd pricep că *ceva* s'a întimplat, care le zgudue peptul... Ceva tipărit „pe moldovenește“ — minune! Cind acum vr'o doi ani, introducerea unui abecedar romînesc era *ceva* subversiv...

Din statul Ohio de peste Ocean, Romînii din Cleveland trimet ca salut, ziarul lor „Rominul“, cu reproduceri simpatice din „Basarabia“, iar din Petersburg un înalt funcționar de stat, moldovean de neam, trimite o scrisoare entusiastă în care se bu-

1) Inceplînd cu această scrisoare „Viața Romînească“ și-a asigurat colaborarea regulată a unui scriitor de frunte de la „Basarabia“ (N. Red.)

cură din tot sufletul de apariția ziarului... Din Bucovina, din Transilvania, din Regat, aceiași îmbărbătare pentru cea mai tinără gazetă rominească. Ce uimitoare solidaritate de neam!

Acum pricepi cum s'a întâmplat că sub potopul de neamuri străine, prin atitea năvăliri, prin atitea ocupațiuni, sub pinten ca și sub semilună, sub Fanar ca și sub Regulament, — acest neam și-a păstrat limba, legea și mindria....

Dacă după atita amar de vreme și atita vreme de amar, „Basarabia“ a putut să vadă lumina soarelui. aceasta se datorește desigur noilor împrejurări care domină Rusia de astăzi. Din reînnoirea Rusiei va eși de sigur și reînnoirea stării în Barasabia. De aceea programul gazetei și al partidului național-democrat, declară solidaritatea deplină cu mișcarea care cere pentru tot imperiul, drepturi cetățenești depline și o viață constituțională firească. Partea specifică a programului tinde la dobândirea autonomiei culturale și administrative și la împlinirea măsurilor care vor satisface, *fără zguduire*, nevoia de pământ a sătenilor. Acest program a fost primit cu încredere mai de toate nuanțele politice din Basarabia. Numai întunecații și oamenii ante-octobriști, acei care ar vrea să ție în loc progresul — privesc pieziș tinăra mișcare, acuzând-o de anarhism, separatism și alte prăpăstii. Este drept că la început direcția a admis libertatea deplină a părerilor, nefiind altă gazetă moldovenească, dar aceasta fără să se abată în principiu cu o iotă de la program, pe care publicându-l și explicându-l a adus cursul normal al ziarului. Atitudinea loială a direcției liniștește din ce în ce cercurile politice serioase care încep să se convingă cum că basarabienii lucrează la lumina soarelui și nu țintesc decît la dobândirea personalității etnice, în unire cu poporul rusesc.

Limba, pământ și voe cetățenească, acestea sînt cele trei puncte cardinale din programul național-democrat. Chiar și unele cercuri progresiste care pentru Rusia nu admit decît soluțiuni violente, pe bază de argumente și documente solide, încep să se convingă cum că politica în Basarabia, trebuie să corespundă firii poporului basarabean care spre deosebire de cel rus, *nu are încă în sufletul său* datele pentru rezolvirea în sens neindividualist a chestiunii pămîntului. Țăranul tremură pentru bucățica de pământ, ar vrea să mai aibă, ar bine-cuvînta pe acei ce i l-ar procura, dar vrea să-l aibă în deplină proprietate, iar nu numai în usufruct. Ori ce soluțiune agrară cit de bună pe hirtie, cit de potrivită pentru țăranul rusesc, trebuie să se oprească pe malul Nistrului, dacă nu va corespunde firii și obiceiurilor originale ale poporului basarabean. De altfel și Polonii și celelalte națiuni cer o soluțiune *locală* și potrivită firii lor.

Pin'la o soluțiune deplină care în ar fi de dorit să se se facă fără prea multe zguduiri, *soluția practică rominească*, a arendării moșilor boerești *numai* la obștii de țărani, va putea să aducă muult bine chestiunii agrare așa de delicate la noi *oprnid să se chelluiască fără folos* prețioasa energie a neamului. Acest

sistem va fi un bun exemplu de politică experimentală și va fi o punte de trecere lină dar solidă, între sistemul trecutului și soluțiunile viitorului.

Tot ce dorește „Basarabia“ de-o cam dată, este să dezvolte cultura în genere, gustul de citit, nevoia de judecare prin propriile forțe, simțul critic așa de sigur la țăranul moldovean. Numai atunci va putea să-și dea seamă de menirea sa și singur să-și croiască soarta.

Numărul cititorilor crește în fie care săptămână. Publicarea programului și noua atitudine a ziarului a readus la mișcare o seamă de elemente moderate dar prețioase, care vedeau în tonul cam violent de la început, o piedică pentru conlucrarea. Căci numai prin conlucrarea tuturor elementelor cinștite, basarabeni își vor dobîndi cererile.

Dată fiind încrederea adîncă cu care poporul citește ziarul „Basarabia“ și impresiunea puternică ce o are asupra maselor, ziarul tinde să devie o putere cu care partidele politice au început să conteze.

Articolele se comentează totdeauna și tonul viu, generos, precum și factura modernă gazetărească sînt prețuite. Dacă ziarul își va avea o direcție prudentă și plină de tact, neabătîndu-se de la program, sau lărgindu-l numai după un studiu solid al împrejurărilor; dacă va căuta să militeze pentru soluțiunile după putință pașnice, solide și practice, atunci cînd nu trebuie altceva—desigur că „ziarul moldovenesc“ e merit să joace un mare rol în viața poporului basarabean.

S. V. C.

P. S. In noaptea de 29 Iulie un detașament de Cazaci, jandarmi și polițiști a încunjurat locuința d-lui *A. T. Sever*, fostul deputat al colegiului țărănesc din Basarabia în dizolvata Dumă Imperială. După o strașnică percheziție, ce a ținut până în ziuă, d. Sever a fost arestat, deși nu s'a găsit nimic „subversiv“.

De trei săptămîni se află în temniță și fostul secretar de redacție al „Basarabiei“, d. *P. Cubolteanu*.

Martirologul Romînilor Basarabeni crește... să le dorim, tărie sufletească și credință, cari birue toate....